

ТІЛДІ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

Теменова Гүлзада Қанатқызы

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Шығыстану факультеті түркітану және үндітану кафедрасының аға оқытушысы

Қортабаева Гүлжамал

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Шығыстану факультеті түркітану және үндітану кафедрасының доценті

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында білім беру жүйесінің басым міндеттері ретінде ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар және ғылым мен практика жетістіктері, жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға, кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау атап көрсетілген.

Қазіргі білім беру жүйесіндегі жаңаша мазмұн – студенттердің әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруінің басты нысаны. Тұлғаға бағытталған білім оның жан-жақты дамуына ықпал етеді. Демек, оқытушы мен шет тілін үйренушінің арасындағы ынтымақтастықтың негізінде біз оң нәтижеге қол жеткізе аларымыз сөзсіз. Олай болса, оқытушы педагогикалық ізденіспен озық технологиялардың әдіс-тәсілдерін аса жоғары талғаммен қолдана білуі тиіс. Білім беруді ұйымдастырудың дүние жүзілік тәжірибесінде көптеген оқыту технологиялары жүзеге асырылуда. Ондағы мақсат – студенттің танымдық қабілеттерін, яғни өзінше ойлау қабілетін арттыру, елестету мен есте сақтауын, дағдысын, білім сапасының дамуын қамтамасыз ету.

Жалпы білім беруде студенттердің білімін, білігі мен дағдысын емес, оның тұлғасын, білім алу арқылы дамуын бірінші қойып отыр.

Білім беру жүйесінің барлық деңгейінде қоғамның талаптарына сәйкес білімді, кәсіби біліктілігі жоғары тұлғаны тәрбиелеп, оларды бәсекеге қабілетті білім негіздерімен қаруландыру және қазіргі жылдам өзгеріп отыратын дүние жағдайларында алынған терең білімнің, кәсіби дағдылардың негізінде еркін бағдарлай білуге, өзін-өзі іске асыруға, өзін-өзі дамытуға және өз бетінше дұрыс, адамгершілік тұрғысынан жауапты шешімдер қабылдауға қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру әрбір оқытушының міндеті.

Елбасымыздың биылғы Жолдауында көрсетілгендей қазіргі шәкірттеріміз ертеңгі күн әлем кеңістігіне еркін ену үшін білім беру жүйесі халықаралық деңгейге көтерілуі керек. [1]. Бұл мәселені жүзеге асыру жолында шет тілі ұстаздарына қойылатын талаптар ауқымы үлкен. Сабақты жаңашыл үрдіспен өткізу-студенттердің білім сапасын арттырып, олардың шығармашылық және ойлау қабілеттерін дамытып отырады, ал ұстаздар үшін кәсіби шеберліктерінің өсуіне көмектеседі.

Инновациялық технологияларды тиімді қолдану арқылы, әр студенттің қабілетіне қарай интеллектуалдық дарындылығын, талантын, жеке қабілетін дамыту тек заманауи ұстаз шеберлігінің жемісі.

Мемлекеттік білім стандартының басты мәселесінің бірі: тіл пәндерін оқытудың регуметивтік, танымдық, этиктік бағалау бағдары. Студенттер тіл аралық түрлі елдің мәдениетін, әдебиетін, экономикасын, саясатын т.б үйрене отырып, халқының, өз елінің тілін, мәдениетін, әдебиетін терең сезініп білуге, дамытуға дағдыланады, үйренеді.

Шетел тілі – үлкен тәрбиелік диапазон. Ол үйренушілердің жан дүниесін байытады, ой-өрісін және көркемдік талғамын кеңейтеді, көркемдік талғамын тәрбиелейді, халықаралық достыққа, мәдениетке тәрбиелейді. Оқудың алғашқы кезінде үйренуші тілдік материалды жеңіл меңгеріп кетуі мүмкін, ол бара-бара материалдың күрделенуіне байланысты әртүрлі қиыншылықтарға кездеседі. Үйренуші тілдің түрлі құбылыстарын меңгеру өте қиын деген ойға келеді. Мұндай қиыншылықтардан тек сабақта жаңашыл әдіс түрлерін пайдалану арқылы шығып кетуге болады.

Шет тілін үйрету жай ғана шеберлік емес, ол үнемі жаңашылдықты қажет ететін өнер. Тілді үйрету дегеніміз – студенттерге ой салу, оларды шабыттандыру, эмоцияға берілту, қиялдану нағыз шығармашылыққа жетелейтін асыл өнер, өмір сабағы. [4] Мұндай оқыту процесін жүйелі, түсінікті, нақты қалыптастыру, танымдық іс-әрекеттің маңыздылығын арттыру жаңашыл, шығармашыл ұстаздың қолынан келетін іс.

Түрік ғалымы Мұхаррем Ергиннің пайымдауынша, «Тіл, адамдар арасында түсіністікті қамтамасыз ететін табиғи құрал; өзіне тән заңдылықтары бар, сол заңдылықтар аясында дамиды жанды бір болмыс; шығу тарихы беймәлім, құпия келісім жүйесі, дыбыстардан құралған әлеуметтік құрылым» [2] Бұл пайымдауда түсінгеніміздей, адамдардың бір-бірімен түсінісуі, бірге өмір сүруі үшін тілдің алар орны өзгеше.

Түрік әдіскерлерінің шет тілін үйрету әдістеріне сүйенсек: шет елдіктерге шет тілін үйрету кезінде сол елдің мәдениеті мен тарихына ерекше көңіл бөлу керек. Бұл тұрғыда шет тілін үйрету, белгілі қағидалар мен жүйелер негізінде жүзеге асуы тиіс. Тілді үйретпестен бұрын тіл үйренушінің шет тілін қандай мақсатпен үйренгісі келетіндігін анықтап алу қажет. Әрбір студенттің ұстазымен тілдесуі оның бойына қуаныш пен өмірге деген құлшыныс беруі керек. Сондықтан да әрбір шет тілі сабақтары жылы амандасу, хал-жағдайларын сұраумен басталып, студент қызығушылығын ояту, ой ашармен жалғасып, ұстаз өз иелігіндегі 50 минуттық құзіреттілігін өзі сезініп, студенттерді өзіне тарта білуі керек. [3]

Дәріс үстінде жаңа инновациялық әдістер мен түрлі интерактивті құрылғыларды пайдалану арқылы жақсы жетістіктерге жетуге болады. Қысқа видео кинолар көрсету студенттердің назарын алып, сабақты жандандырады. Әрі тілді дұрыс, дәл меңгеруіне көмектеседі. Мысалы студент бір сөздің дыбысталуын қате дыбыстауы мүмкін, ал жаңа құрылғылар арқылы тыңдау студенттің сөзді дұрыс дыбыстауына үлкен септігін тигізеді. Құрылғыларды дұрыс пайдаланып өткізілген сабақта студенттің шет тілін үйренуге деген ықыласы артып, тілді жақсы меңгеруіне ықпал етеді.

Шет тілін инновациялық құрылғылар көмегімен оқыту :

- шет тілін үйренуші студенттің тілді тереңірек танып-білуіне, өз ойын шет тілінде еркін білдіруге қажетті дағдыларды игеруіне оң ықпал етеді;
  - шет тілінің практикалық бағытына басымдылық берілетіндіктен, студенттің алған білімін күнделікті өмірде қолданудың маңызы жайында түсінігі қалыптасады;
  - студенттің танымдық қабілеті мен ақпараттық мәдениеті дамиды;
- студенттер мәселелерді ынтымақтастықта шешу қажеттілігін түсінеді;

– шет тілін инновациялық құрылғылар көмегімен оқыту, тілді меңгертіп қана қоймай, студенттердің өздігінен жұмыс істеп, тілге деген қызығушылықтарын дамытады. Әрі студенттерге сабақтың жеңіл, қарапайым және қызықты болуын қамтамасыз етеді. [4]

Осындай дәріс барысында студенттер өздерінің, бір-бірінің ой-пікірлеріне сын көзімен қарай отырып, жаңа тың идеялар туғызады. Студенттер, жаңашыл оқыту әдістерімен өткен сабақтарда оқудың қызықты әрі жеңіл өтетіндігін, ұжыммен жұмыс жасауға үйрететіндігін, білімнің тереңдігі әрі тиянақтылығын артатындығын баяндайды.

Инновациялық оқыту әдістемесі компьютерлер мен компьютерлік тех- нология құралдарын пайдалану тәсілдері арқылы тіл үйрету көптеген жаңа мүмкіндіктерге жол ашады. Бұл жаңашыл әдіс шығармашылық дамуын жетілдіру, олардың өнімді де айрықша ойлауын дамыту, шығармашыл тұлғаны қалыптастыру тиімділігін арттырады.

Күніміздегі ақпараттың қарқынды өсуі мен техниканың соңғы жетістіктері, барлық ғылым салаларының үздіксіз дамуы, жаңа салаларының пайда болуы оқытушылардың үнемі ізденісін қажет етеді.

Білім беру жүйесін компьютерлендірумен бірге оны программалармен қамтамасыз ету, тіл үйренушілердің дәрістерде дербес компьютерді құрал ретінде қолдануы пәнді игеру процесінің төменнен жоғары қарай өрлеуін қамтамасыз етеді.

Жаңашыл оқу үрдісі, дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар инновациялық оқыту әдістерін қалыптастыруда және жаңа ақпараттық технология білім беруді жетілдіру ісінде төмендегі мәселелерді шешуге мүмкіндік береді, яғни әрбір жеке тұлға үшін ашық білім алу жүйесін жасау; білім беру саласын ақпараттық-әдістемелік жағынан жабдықтау; оқу процесін автоматтандыру; даралап оқыту; тест жүйесі арқылы білімді бағалау; қашықтан оқытуды ұйымдастыру, т.б [5]

Оқытудың жаңа технологиялық әдістерін пайдалана отырып, өздіктерінен ойлана алатын, ізденгіш, шығармашылықпен жұмыс істейтін тұлғаны тәрбиелеу тиімді. «Технология» термині тәсілдер жүйесі деген мағынаны білдіреді [6].

Мысалы: белгілі бір сюжетті көрсетіп, оның негізгі идеясы мен мазмұнын айтқызу. Сюжет бойынша пікір өрбіту. Сондай-ақ сюжет мәтінін тыңдап жазу, жазылған мәтінді мәнерлеп оқытуға дағдыландыру, мәтіннен ең қажетті мәліметтерді таңдап ала білу, сюжеттегі мәтінмен байланысты ой-пікірін ауызша және жазбаша түрде жеткізе білу сияқты жұмыс түрлері студенттерге шығармашылық жұмыс жасауға бағыт береді. Осы әдіс нәтижесінде студент мәтіннің құрамындағы сөздердің мағынасын дұрыс түсіне біліп, оны байланыстырып жүйелі айта білуді үйренеді. Мәтіннің мазмұнын толық түсіну үшін ғылыми әрі практикалық жағынан ой өрісі тереңірек болуы қажет. Бұл кезеңде студент теориялық алған білімін практикалық түрде көрсете білу мүмкіндігіне де ие болады [7].

Оқыту тек білім берумен шектеліп қалмай, тәрбиелеу мақсатын да қамтуы тиіс. Себебі, оқыту теориясы студенттерге білім, іскерлік пен дағды қалыптастырумен бірге, олардың шығармашылық қабілетін дамытуды қамтамасыз ететін тәрбиенің біртұтас бөлігі және жеке тұлғаны қалыптастырудың, оқушының ақыл – ойы мен білімін дамытудың маңызды құралы деп санаған абзал.

Қорыта келгенде, «Білім берудің инновациялық технологиясы – бірыңғай мақсатпен біріккен және оқыту мен тәрбиелеудегі инновациялық технологияларды қамтыған, оқыту, тәрбиелеу және басқару түрлерінің, әдістері мен оқу құралдарының жиынтығы» [8].

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Елбасы Жолдауы - заманауи Қазақстанның жылнамасы. <http://akorda.kz/>
2. Muharrem Ergin. Üniversiteler için Türk Dili. Bayrak basım/yayım/tanıtım. – İstanbul 2000 y. (Ergin,1989:3)
3. Nayati Akyol. Türkçe Öğretim Yöntemleri. Pegem Akademi. – Mart 2012
4. Гауриева Г.М. Устное общение, средства и приемы его организации. –Алматы, 2002 г.
5. Амандықова Г.Н. Мұхтарова Ш.Е. Баймұқанова Б.С. Бисенғалиева А.Н. Шетел тілін оқыту әдістемесі. – Астана-2007 жыл.
6. Өмірбаева К. Оқыту процесіндегі инновациялық ізденістер. –Алматы, 2001 ж.
7. Булекбасова Б. «Инновациялық технология», Оқыту-тәрбиелеу технологиясы, 2010 ж, №5, 80 б.
8. Әбдіқадырова Т.Р. Жаңаша оқыту – заман талабы // uadocs.exdat.com